

Märkesåret 1809” - version 1 ur Nyhetsbrev 2009:1

Ett år som också högst officiellt kallats ”Det glömda året”

Är det kanske revolutionen detta år som svenska folket glömt ?

Gästgivargården i Kungsängen var under några dagar högkvarter för en hel armé ”Vad hände egentligen?” Har vi glömt - eller har vi bara inte velat tala om saken?

[Till UKF:s Startside](#)

Av Börje Sandén

[Till andra artiklar om 1809](#)

Revolution – Krig med Ryssland och Danmark - Kungen avsatt – Ny Regeringsform

Så är vi då äntligen framme vid året 2009.

Jag säger äntligen! - eftersom jag då skulle få anledning att berätta om Tibble gästgivargårds roll i 1809 års revolution. Tidigare har jag använt Tibble gästgivargård som utgångspunkt för historien om det s.k. Dalupproret 1743. Den skriftliga redogörelsen från Tibble om orsakerna till de många tusen demonstranternas marsch till Stockholm visade att marschen inte var ett försök till revolution.

Tvärtom. Man skrev att när man fått framföra sitt ärende så hoppades man att kungen vid lägligt tillfälle ville ”hugna oss, sina trogna undersåtare, med dess nådiga besök, på det att Allmogen, innan avtågande sker, må för Hans Kongl. Majt:s Höga Person, få muntligen betyga sin undersåtliga Wördnad.”.

Nu - 1809 var över 3000 soldater, officerare och underbefäl övertygade om att enda lösningen på den svåra kris som landet befann sig i, var att göra sig av med kungen.

Denna gång är det inga demonstranter vid Tibble. Det är verkliga revolutionärer.

Och återigen författas skrivelser på Tibble gästgivargård, skrivelser som har en avgörande betydelse för historiens gång. Här sitter revolutionsgeneralen Georg Adlersparre, som också är en uppmärksam kulturpersonlighet, och författar både militära order och politiska inlagor mellan 18 – 22 mars, innan han i triumftåg marscherar in i Stockholm.

Revolutionen för hans del går in i ett avgörande skede under dessa dagar i vår kommun. För den som granskar lokalhistorien och söker efter samband med rikshistorien är vår bygd en utmärkt plattform.

Utgångspunkten för mina förnyade studier i ämnet ”året 1809” är:

- _ 200-årsminnet av händelserna 1809, som jag vill lyfta fram i UKF:s publika program och i forskning under detta år. Ett år som i sammanhanget fått benämningen ”Märkesåret 1809”
 - _ Märkesår ? Finland och Sverige har gemensamt kommit överens om att inte använda ordet jubileumsår. Vår utrikesminister Carl Bildt har vid möte med ansvariga i Finland diskuterat våra länders gemensamma minnen från året 1809 och man har bestämt att använda benämningen ”Märkesåret 1809”.
- Vad har vi för gemensam historia att lyfta fram detta år?
- _ att Finland blev en del av Ryssland?
 - _ att krigshandlingar riktade mot Sverige ställt landet inför risken att utplånas från kartan?

För Sveriges del har vi i stället tagit fasta på ett par andra saker som är roligare att minnas

- _ att det kungliga enväldet avskaffades – kungen hade ensam stått för den misslyckade utrikespolitiken
- _ att vi fick en ny regeringsform 6 juni detta år, vilket blivit en anledning att göra denna dag till nationaldag.

Finland å sin sida har en bättre anledning att minnas 1809. Landet blev visserligen en del av Ryssland, men under sådana förhållanden att året ses som början till en självständig stat, även om det skulle dröja ytterligare 110 år innan landet blev helt självständigt. (*forts. nästa sida*)

Och därmed är väl allt i sin ordning – i varje fall för Sveriges del?

Men det finns en hake som inte tillräckligt har beaktats i svensk historieskrivning och som aktualiserades 15 januari 2009 när Horace Engdahl – Svenska Akademiens sekreterare – höll ett tal i riksdagen med titeln **”Det glömda året”**

Vad då – glömda året?

1809 har vi väl alltid lyft fram i historien. Det är ju bl.a. för det som hände 6 juni som vi har förlagt nationaldagen till detta datum.

Engdahl menar att historien fokuserat på fel saker i 1809 års händelser. Han avslutar första stycket i sitt anförande med orden:

För om man har gjort sig hemmastadd i de fruktansvärda åren 1808-1809, om man har lyssnat till rösterna från dem som då levde i vår del av världen, så att dessa människor ter sig lika verkliga som ni och jag, då vill man inte skämta och hurra. Det var en ödesstund för vårt land. Aldrig har Sverige varit så nära att försvinna från kartan som den gången.

Replik

Dagen före kungens arrestering har Hertig Carl, bror till Gustav III, bjudit in gäster till supé på slottet. Alla har förstått att något är på gång. Denna dag är inte bara Finland i ryssarnas händer även Åland är intaget. Inom ett par dagar väntas de invadera Uppland. Rykten om ryska Tsarens och Napoleons planer för Sveriges uttraderande av Sverige från kartan cirkulerar.

Fredrik Samuel Silfverstolpe, fram till 1807 svensk minister i S:t Petersburg, var en av de inbjudna till slottet, där hertigen tar honom avsidet och frågar vart detta skall ta vägen. Det är här ju oerhört i Sveriges historia’, säger hertigen. Han får svaret från Silfverstolpe att *Sverige i dag är olyckligare än framfarna tiders historia kan fatta*. Gud vet hur det skall sluta, ingen kan förutsäga det.

Alla talen i riksdagen på invigningsdagen av Märkesåret finns på riksdagens hemsida
Engdahls finns också på UKF:s hemsida

Här några fakta om vad som hände 1809.

- _ regeringformen var resultatet av en revolution som ledde till att kungen avsattes
- _ revolutionen i sin tur orsakades av att Sverige hade fört en så olycklig utrikespolitik under Napoleontiden att det svenska riket nu stod inför hotet att raderades ut från kartan
- _ 1809 hade Sverige redan hunnit delas så att Finland blivit en del av Ryssland
- _ Ryssland hade också erövrat Åland och i samband med arresteringen av kungen hade hjälten från finska kriget von Döbeln tvingats fly med spillrorna av den svenska hären över isen till Grisslehamn förföljd av ryska trupper. Ryssland hade också etablerat sig i Norrland genom att gå på isen över till Umeå
- _ Västra armén var förlagd vid värmäländska gränsen mot Norge för att stoppa det av Napoleon beordrade anfallet mot Sverige. Vid jultiden 1808 fick befälhavaren Georg Adlersparre det alarmerande brevet med ryktet om att Napoleon och tsar Alexander vid ett 14-dagar långt möte i Erfurt diskuterat planerna på att Sverige borde tas bort från kartan. Danmark skulle få södra Sverige upp till Motala Ström och Ryssland resten, med Stockholm som en huvudstad i Västra Ryssland.

Man kan förstå varför våra historieböcker inte fördjupar sig händelserna i Sverige före 6 juni 1809. Det ligger nära till hands att travestera uttrycket. ”segraren skriver historien” med ”förloraren undviker att skriva historien”

Naturligtvis hävdar historieskrivarna att man inte skall grunda historieskrivningen på rykten. Men en stor mängd vittnesbörd från personer i ledande ställning detta märkliga år trodde på ryktena och handlade därefter. Att det också funnits realitet bakom ryktena är uppenbart eftersom historikerna i gemen har hävdats att Sverige hotades att försvinna från kartan. Om man preciserat hur delningen var tänkt och det sagts i historieböckerna så är jag övertygad om året 1809 inte kommit att kallas ”Det glömda året” när riksdagen upplystes om det som hände.